

COSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALĂ

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul III. — Nr. 38.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
In străinătate 20 cor. □ Un exemplar 20 bani.

Orăștie, 28 Septembrie 1913.



Podul de pontoane la Corabia, trecut ca de cei dintâi de Alteța Sa Principele Ferdinand, (1) generalissimul armatei de operațiuni și de fiitul său Prințul Carol (2), urmați de un preot dela curte și de suita ofițerilor — la 14 Iulie n. 1913.

22.003

Educația fiicelor noastre.

Am trăit și trăim zile hotărâtoare. Acum după glorioasele succese ale României, ne dăm seamă că în noi și afară de noi s'a produs o schimbare. Ne simțim par'că în ajunul unei și mai mari prefaceri sufletești. Steaua Românismului ne pare a fi căpătat o strălucire nouă. Încrederea noastră în ea și în viitor s'a întărit în inimile noastre. Avem impresia că pașii ne sunt mai fermi și glasul mai sonor. Și în împrejurările triste în cari trăim noi Românii din Transilvania, simptomele acestea sunt pline de înțeles. Ne rămân însă atâtea și atâtea de făcut. În primul rând, să ne punem întrebarea: Ne vom mulțumi noi încă multă vreme numai cu vorbe și cu zădărnice declamațiuni? Credem că a venit vremea să trecem la fapte. Atașarea noastră la soarta României să se traducă și în altceva decât în beția de sentimente și de cuvinte. Mai întâi de toate să căutăm a cunoaște mai de aproape viața, aspirațiile și idealul fraților noștri din Regat, și să ne adăpăm la același izvor de cultură ca și ei. O cultură comună e cel mai bun mijloc de a ajunge la o comunitate de gândire și de năzuințe.

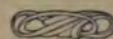
Iată că venit toamna. Septembrie îi chiamă pe copiii noștri la învățătură. Pensionarele nemțești și ungurești se deschid mari în fața fiicelor noastre. Ele sunt în ajun de a primi o educație străină, împotriva căreia protestează întreaga noastră viață socială. Și — culmea ironiei — în vreme ce părinții se luptă din răsuferință ca să alunge dela fiii lor primejdia unei astfel de culturi, aceiași părinți își trimet fetele în pensionne nu mai puțin streine, și mai plătesc încă

pe deasupra. În schimbul acestor sacrifice, tinerele românce dobândesc o cunoaștere perfectă a limbilor ungurești și nemțești, noțiuni slabe de franceză și o mediocră spoială a limbei engleze. Și cunoaștem părinți, buni români de altfel, cari se mândresc că odraslele lor stăpânesc limba germană și maghiară, „tot așa de bine“ ca și limba românească. Noi ne închipuim că le stăpânesc chiar mai bine decât graiul lor național, cea ce e mai degrabă trist. Unde mai punem că această educațiune streină le-a infiltrat și aspirațiuni streine cari combat și de multeori biruesc pe cele naționale? Câci în chestie de cultură, Românii din Transilvania pot să ofere numai un slab contrapunt. Contrapuntul acesta ar trebui căutat și găsit în Regat.

Octavian Goga a spus odată, vorbind cu un prieten al său: „Fiecare noțiune de cultură ungurească sau nemțească pe care o primim, constituie o violare a mentalității noastre de latini“. Cuvânt plin de pătrundere și de adevăr, pe care îl putem controla la ori ce pas.

Să ne atașăm dar mai serios de acum încolo, la soarta fraților noștri din Regat. Să ne trimitem fetele în admirabilele pensionate românești din București și de aiurea. Întrucât sunt ele inferioare greoaelor pensionare ungurești și nemțești de la noi? Numai aceia cari nu cunosc România, nu au admirat strălucita și solida educațiune pe care o primesc fiicele acestei țări în instituțiunile lor naționale. Educația aceea e mult mai fină și mai atrăgătoare decât cea ungurească sau nemțească. Ea intrunește într'un grad înalt plăcutul cu utilul, și — lucru de căpe-

tenie — e potrivită mentalității și virtuților noastre tradiționale. Să apropiăm dar fiicele noastre de surorile lor din Regat, ca laolaltă să învețe să se cunoască mai de aproape unele pe altele, să se cunoască, să se iubească, și să pună în comun dragostea lor de limbă și de neam, visele și aspirațiunile lor naționale. *F. N.*



Redactorul nostru, dl Sebastian Bornemisa, părăsind pentru vreme mai îndelungată Orăștia, conduce revistea noastră va lua o comitet de redacție. Drept aceea toate scrisorile ce ni se trimid de-acum înainte, rugăm să se adreseze direct: Redacției „Cosinzeana“ și nu mai mult fostului nostru redactor. Dl S. Bornemisa va colabora de altfel și mai departe la revistă cu aceeași dragoste și cu același zel și proprietarul ei va rămâne și pe mai departe tot dânsul.

În amintirea lui Caragiale. În luna Iunie a anului 1912, a murit marele poet al comediei și al dramei românești, cum foarte bine numește profesorul universitar din București, dl Mihail Dragomirescu pe Ion Luca Caragiale. Cele trei teatre naționale din București, Iași și Craiova, ca să-și manifeste adâncă lor admirațiune pentru maestrul coborât pe vecinicie în pământul țării sale, — au reprezentat în șir, la începutul stagiuniilor, celebrele sale comedii: „O noapte furtunoasă“, „O scrisoare perdută“, „Conu Leonida față de reacțiune“ și drama „Năpasta“. Iar publicul din România se ducea în acele seri la teatru ca la biserica, ridicând astfel altare de căldă adorațiune pentru acel mare scriitor care cu condeiul a fost poetul aspirațiilor naționale, al dreptelor revolte, al tragicului trecut și care a știut să infăptuiască în trăsături desăvârșite, frământările renașterii politice a României. Și noi, Românii din Ardeal și Ungaria, admirăm pe Caragiale, pe acest vrăjitor al cuvântului românesc. Dar neavând teatrul nostru, nu am putut evoca pe scenă gloria lui de eroi și „tipuri“. Acum însă ni se oferă privilegiul. Pe la începutul lunii viitoare, vine la noi o trupă admirabilă din București, de sub direcția dlui Victor Antonescu, în frunte cu marii artiști Ioan Brezeanu, Maria



Ofițerii români, mari meșteri, cari au făcut podul de pontoane peste Dundre la Corabia, pentru trecera armatei române în Bulgaria, în fața Plevnei. Au făcut minunea de a da gata acel pod, lung de 1147 metri (un kilometru și un sfert) în 7 ore, despre care zărele de specialitate streine spuneau din năpădă, că are trebuință de cel puțin 12 ore până să fie gata. Acești sprinteni fii ai României, în frunte cu dl colonel Demetriade (x), l'au isprăvit în acuş jumătatea timpului!

Ciucurescu, cari au fost cei dintâi cari au creiat celebrele roluri ale lui Cațavencu, Nae Ipingescu, Cetățeanul turmentat, Ioan, Coana Zoitica, din piesele „Noaptea furtunoasă”, „Scrisoarea perdută”, „Năpasta” și altele. Trupa din țară, pentru sărbătorirea memoriei lui Caragiale în Ardeal și Ungaria, vor jucă chiar aici aceste piese, într-o ideală interpretare. Să se pregătească dar publicul nostru din Sibiu, Făgăraș, Brașov, Sebeșul săsesc, Blaj, Alba Iulia, Orăștie, Brad, Abrud, Lipova, Arad, Lugoj, Caransebeș, Oradea mare, Șimleul Silvaniei, Beiuș și Baia mare, precum și din satele învecinate, ca să vie în număr cât mai mare la aceste reprezentații, cari se vor da în lunile Octomvrie, Noemvrie și Decemvrie, ca să cinstim cu adevărat memoria celui mai falnic scriitor-creator al literaturii românești.

Problema teatrului nostru. Dl Ștefan Mărcuș, fost bursier al „Societății pentru fond de teatru român”, cântăreț de operă își expune într-o broșură mică părerile sale asupra problemei teatrului la noi și ajunge la concluzia — foarte întemeiată —

că cu mijloacele, de cari dispune azi „Societatea pentru fond de teatru” se poate înghesbi o trupă ambulată prețioasă, fără nici un rizic de a lucră cu perderi. — Dorim ca glasul dlui Mărcuș să fie ascultat și să putem salută întâia trupă teatrală ardelenească, cu dragoste.

A murit orientalistul Vámbéry al Ungurilor. Duminică noaptea spre luni, 15 Septemvrie, s'a stins la Budapesta, de-o boală de inimă, bătrânul Vámbéry, mult sărbătoritul orientalist al Ungurilor. Moartea lui, deși eră așteptată în urma boalei de care suferea, a trezit valuri dureroase în cercurile maghiare. Fecior de ovreu, din ucenic de croitor s'a avântat la renumele de savant, mai ales pentru cunoștințele lui de limbi și pentru călătoriile din Orient, cari i-au pregătit calea chiar spre o catedră universitară. E cunoscută teoria lui pentru care a luptat toată viața: dorea să arate înrădăcirea poporului unguresc cu Turcii, părere care a fost amară scărmanată de oameni mai pregătiți științificește ca dânsul. Față cu teoria ural-altaică a lui Iosif Budenz, a trebuit să tacă.

Totuș nu încetase legăturile cu Turcii și Tătarii, cărora, pentru articolele lui favorabile, le câștigase prietănia. Avea plăcerea să apară din când în când cu scrisori prin organele străine, în care își expunea părerile personale în chestiile turcești sau orientale peste tot. Ungurii îl socotesc ca pe-un mare mort al națiunii lor și va primi mormânt ales, alături de Petőfi, Deák și alte mărimi.

Victimele se răzbună

În aceste momente trimișii Bulgariei colindă apusul în speranța că vor găsi să contracteze un împrumut, care să permită istovitei lor patrii să-și reclădească uzinele, să-și rodească țarinile, să-și reînțrească școlile, căzărmiile și armamentul, pe cari o campanie lungă și sângeroasă le-a dărâmat, sărăcit, prăpădit... Mai întâi Bulgarii s'au adresat la Viena, fără rezultat. Austria le e binevoitoare, dar bunăvoința ei este săracă în resurse financiare. Acum trimișii regelui Fer-



Dela serbările Asociațiunii în Orăștie: Așteptarea oaspeților înaintea portalului, sâmbătă, când a sosit comitetul central din Sibiu.

Bulgaria să nu aștepte nici un ban din partea Franței”.

Paris-Journal, e tot așa de categoric:

„Bulgarul are nevoie de bani; el s'a adresat la Viena unde banii sunt puțini, și acum cere la Paris, unde aurul e abundent.

Ei bine! nu! ne e imposibil să dăm un ban Bulgarului, atâta vreme cât el nu va fi înfrânat cum trebuie, de poliția controlului european”.

Vedeți cât de puțin samănă pa-sagiile de mai sus, cu articolele pline de simpatie, de prietenie și de admirație prin cari presa pariziană îi îndeamnă pe capitaliștii francezi de a-și plasa capitalurile în întreprinderi românești. Dar Bulgaria nu e România, vai! Sălbătăciile nemaipomenite pe cari soldații regelui Ferdinand le-au săvârșit în cursul războiului balcanic, au inspirat lumii civilizate oroare și desgust. Oroarea și desgustul acesta se traduce acum în fapte de ordin practic. Europa refuză Bulgariei orice ajutor bănesc. Victimele schingiuite de barbarii Balcanilor pe câmpiile Traciei și aiurea se răsbună. Să nu tăgăduim existența unei justiții imenente. Ea se manifestează în aceste clipe. În vreme ce eu scriu și în ziua când veți citi aceste rânduri, trimișii Bulgari în Franța, își vor urmă fără folos. apelurile pe lângă cercurile finan-

dinand se află la Paris. Ei bat din ușă în ușă, cer audiențe la ministri, colindă băncile, dar înzadar. Franța, bogata Franță, le refuză orice sprijin. Și sub refuzul ei politico, Bulgarii au prins desigur oroarea pe care grozăviile comise de ei în recentul război, o inspiră acestei națiuni.

Presa franceză însă, e mai sinceră. Ea nu se jenează să spună adevărul. Și adevărul acesta e că Bulgaria inspiră Francezilor o încredere mediocră. Să nu se conteste influența morală pe care faptele unui popor le exerciază astăzi și asupra stărei lui economice. Cruzimile pe cari le-au săvârșit Bulgarii mai deunăzi, se întorc acum împotriva lor. Această țară sărăcită, acest neam istovit de un război îndelungat nu aud astăzi nici un accent simpatie de nicăiri. Și poate că i-ar fi indiferent Bulgariei dacă Europa ar lăuda-o sau dacă ar reprobă-o numai în mod platonice; dar reprobarea Europei atrage după sine și refuzul concursului financiar. Și lucrul acesta e grozav.

Să vedem, de curiozitate, cari sunt părerile presei franceze relative la cererile de împrumut ale Bulgariei. Să spicuesc în cele trei ziare mai jos însemnate, și pe cari le-am ales din pricina cunoscutelor lor legături cu înaltele cercuri financiare și politice ale Franței — no-

tele caracteristice pe cari le veți citi:

L'Aurore, scrie:

„Finanțele franceze vor refuză de sigur să contribuiească la realizarea proiectelor bulgărești, cari ar compromite încă odată pacea lumii, și odată cu dânsa, dezvoltarea afacerilor comerciale și industriale ale Europei”.

În ziarul *L'Eclair*, găsim:

„O pace foarte penibilă ne-a dat numai o odihnă provizorie, deoarece țarul Bulgarilor s'a datat numai decât la cuvântări puțin liniștitoare, invitându-și soldații să se pregătească din nou, pentru a completa într'o zi sarcina glorioasă pe care au întreprins-o. În vremea asta Grecia și Serbia, sub egida României, schifează și ele o a doua ligă împotriva proiectelor de revanșă ale Bulgariei.



Dela serbările Asociațiunii în Orăștie: Lumea așteaptă sosirea conductului etnografic pe strada principală, care duce înspre piață. La conductul etnografic au luat parte cam 5—6 mii de țărani din împrejurimi și vreo 3—4 mii privitori. Acest conduct, aranjat de d. Nicolae Branga, funcționar la „Ardeleana”, a fost cel mai frumos punct al serbărilor din Orăștie.



Dela serbările Asociațiunii în Orăștie: Domnișoarele cari au vândut flori în prima zi a serbărilor, în favorul Asociațiunii. Din vinderea acestor flori s'au adunat cam 300 coroane.

ciare ale Parisului — și este de prevăzut, că multă vreme încă rugămintea lor nu va fi ascultată.

A. C.

□ □ □

Holera în Budapesta.

Cumplita boală, care în tot cursul războiului balcanic și-a fluturat aripile negre în răsăritul Europei, amenințând statornic să se întindă și spre apus, în vremea din urmă, pe cât se pare, nu glumește, ci pleacă la drum cu coasa ei hădoasă. România își plătește greu tributul acestui nemilos tiran. Trupe întregi de voinici, cari au colindat inimoși câmpiile Bulgariei, ducând pace și civilizație, s'au istovit fulgerați de holera asiatică.

De vreo câteva săptămâni plaga s-a încuibat și în Ungaria. Dar lucru curios, nu în apropierea granițelor românești, în potriva cărora se năpusteau cu ură organele maghiare, spunând că neglijența autorităților române primejduiește sănătatea Ungariei, ci colo sus, departe, în nordul țării. Mai târziu s-au contaminat părțile bănățene din spre Sârbia. Iar din săptămâna trecută boala s-a ivit și în Budapesta. S-au constatat oficios șapte cazuri de holera asiatică, în restimp de vreo două zile. Și, de atunci, în fiecare zi se semnează noi îmbolnăviri suspecte.

Pentru cineva, care se află în o

localitate depărtată, scutită chiar și de gândul boalei, știrile alarmante, date de gazete despre holera, sunt deadreptul consternative. Par'că vezi pe liniștitul cetățean din fundul de provincă, cum ia cu ardoare toate măsurile de precauțiune, cum fierbe apa din izvorul de sub stâncă, cum se îngrijește de lichide „întăritoare“ (sunt oameni, cari, durere, tot mai cred, că alcoolul te înmunisează față de holera), cum așteaptă din clipă în clipă să audă vaiete pe ulițele satului, semn că în zare se arată pro-

filul unei coase grozave, care schinteiază în fășăitul ei prin viețile omeștești... Firește, vremea de epidemie nu e glumă și orice precauțiune e cuminte și la locul său. Paza bună înlătură primejdia rea.

E interesant însă să petreci într'un oraș mare ca Budapesta, unde sunt cazuri concrete de holera și să cunoști psihologia mulțimei în fața oribilului flagel. Nu vă faceți închipuiri cernite, iubiți cetitori. Că să vedeți cum e pe-aici. Se întâmplă prima îmbolnăvire. Un polițist flegmatic, anunțat de rudeni, descinde la casa bolnavului. Face, distrat, câteva întrebări, apoi pleacă la telefon și anunță *salvarea*. În zece minute, pe strada zgomotoasă, printre tramvaie și trăsurile de tot soiul, gonește șuerând un automobil cu steag roșu. Medicii dela Societatea de salvare întrevăd îndată primejdia, iau bolnavul și anunță autoritățile. Se dau ordine, se schimbă convorbiri scurte pe telefon, vin medici și anchetatori. La poarta cu cazul se face tumult: se opresc cusătorese cu mari cutii în brațe, haimanale, copii, ucenici, cari comentează faptul ca pe oricare întâmplare diversă:

— Ei, ce-i aici, bre?

— Păi, cică holera. Un domn se ținea de stomac când îl puneau în



Diletanții-teatraliști din Aiud, cari s'au produs la petrecerea ultimă.

trăsura doctorilor — răspunde un tip cu căciulă de portar.

— Auzi, mă, cică este holeră, — se lămuresc, râzând, doi băeți cu picioarele goale. În vremea asta cățiva domni grași, bine hrăniți, o șterg iute dela fața locului, cu fețele crisplate de groază.

Urmează desinficierea la domiciliul persoanei bolnăvite, mutarea locatarilor chiar. Și câteva ceasuri e liniște. Vestea abia s'a întins în strada vecină, iar marele babilon modern își dapănă mai departe vieța de zgomot și de fum.

Pe la cinci ore după prânz își fac apariția băețandrii vânzători de gazete. Aleargă ca vijelia, fluturând paginile edițiilor de sara. Unul mai mărișor, se oprește o clipă la un colț de bulevard și slovenește literale groase din fruntea ziarului, care-i îngreunează brațul în sute de exemplare. Stă o minută, scormonind înțelesul șirului tras pe tot latul paginei, apoi zvâcnește la fugă, strigând fără încetare!

— Holeră, întâiul caz de holeră, domnilor! Pofțiți gazeta, domnilor! Șase bani, dlor! Holeră, holeră!...

Trecătorii de pe stradă dau năvală și asediază formal pe băiat.

Tot omul e cu o gazetă în mână, și hamalii și vizitii trăsurilor din col-



Lucrurile de sculptură ale fraților Bălean la expoziția din Orăștie. Au fost cele mai frumoase obiecte din expoziție. Frumoasele paturi ce se văd, au fost vândute cu 500 coroane.

țel străzii. Se pornesc comentarele. Se injură guvernul, autoritățile comunale, poliția. Gesticulează, se aprind. În cafenele zgomotul se face de două ori mai mare. Numai silfida bătrâna dela cassă și țalul nu se arată de loc mișcați. Cea dintâi clasează cu aceeași plictiseală avitică bucațelele de zahar pe farfurișoare de nichel, iar acesta nu uită să-și rețină cu flegma obiceiuită „competința” de bacșiș.

A doua zi dimineața gazetele mari au lungi articole înfrigurate. Celea din opoziție fac foc în capul guvernului, care cu sistemul lui mizerabil de nepăsare dă țara de mal... Ale guvernului dau serii nesfârșite de măsuri luate împotriva epidemiei. Dar, mai ales, toate sunt pline de interviuri, de declarații, de convorbiri. Medicul șef al orașului spune asta, primarul declară cealaltă, unul așa, altul altfel. Politicianul X se declară și el, Y îl combate. Un ziar aduce știrea senzațională că: „domnul Dr. Cutare, medic, șeful secției pentru boalele epidemice, și-a întrerupt concediul și a sosit de urgență la datorie”, deci, nici o teamă...

Mulțimea însă pare rece și calmă. Cetește gazetele fără să se mai aprindă. Majoritatea nici nu mai dă cu ochii peste lungile tirade ale ziarelor, ci reține simplu numai câteva cifre: *atâtea* cazuri noi, *atâtea* total.

A doua zi pe la prânz apar mari placate cu tiparul roșu, cu îndrumări pentru public: ce măsuri să se ia în caz de îmbolnăviri, cum să se păzească. Însă... nu le cetește nimeni. Ceea ce spun ele, știu aici și băeții din școala primară.

A patra și a cincia zi, de holeră nici nu se mai pomenește. Valurile



Vedere din expoziția dela Orăștie, aranjată de Reuniunea meseriașilor și Atelierul de țesături.

de oameni de pe străzi sunt tot atât de îndesate ca întotdeauna, cafenelele pline, goana după afaceri aceeași. Cinematografele gem seara, teatrele asemenea. Lumea își vede cu nepăsare de trai, adună parale, suferă de dureri vechi, petrece, cântă, iubește...

Spectorul holerei par'că nu mai face nici o impresie, asupra nimăru. Un musafir rău crescut, care se va da și el la brazdă. Orașele mari doar' aclimatisează pe orice străin...

— După o săptămână, în care zilnic s'au întâmplat îmbolnăviri nouă, la un colț de alee, iată, cade repentin un biet lucrător mai în vârstă. Fața i se face pământie și se adună, bietul de el, colac. Se anunță sergentul de stradă și se face o mică aglomerație în jur. Vine salvarea și bolnavul e dus în lazaret. Un trecător întârziat se oprește și el, întrebând pe altul mai de curând:

— Ce s'a întâmplat, domnule?

— Nimic. Ia' un holerici.

Un autobus elegant, cu goana lui acopere convorbirea și după câteva clipe strada reintră cu vuetul ei în simfonia bizară a marei capitale.

□ □ □

Roata morții cu aeroplanul.

Fără îndoială, că cel mai popular aviator al Franței este astăzi avia-



Vlaicu pe catafalc.

torul Pégoud. Acest îndrăzneț zburător a săvârșit săptămâna trecută două acțiuni de o temeritate extremă. Mai întâi de toate, a experimentat o umbrelă zburătoare, o „parașută”, cu care s'a lăsat să cadă din aeroplan, dela o înălțime de 200 metri. Din fericire, aparatul a funcționat bine și aviatorul a fost depus fără vătămare pe crăcile stufoase ale unui stejar. Al doilea act de curaj al lui Pégoud a fost și mai emoțional. Ajuns cu aeroplanul la o înălțime de 1000 de metri, el a ese-

cutat un fel de „looping the loop”, sburând pe o distanță de 400 metri cu capul în jos și cu picioarele în sus. Toate acestea Pégoud le-a întreprins fără fanfaronadă, cu o liniște și cu un sânge rece impresionat.

Astăzi numele lui e rostit cu admirație în lumea aviației și în marele public. Mulțimea, ori de unde ar fi ea, s'a arătat întotdeauna lacomă de acest fel de spectacole. Care dintre noi n'a văzut sau citit pe vremuri despre îndrăznețiile „roți ale morții” executate cu bicicleta și cu automobilul? Mai eri, niște înolțatori americani s'au aruncat în apă de pe o înălțime de 40 metri în fuga mare, cu automobilul care-i ducea.

A sări în apă e însă mai puțin primejdios decât a sări tot în fuga vertegioasă a automobilului sau a bicicletei de pe un loc pe altul, ceea ce constituie faimosul „looping the loop”. De pe o trambulină înaltă de 10 metri se scoboară o cărare de 2 metri de lățime în formă de semicerc formând un diametru de 7 metri. Dar la un punct al ei conferința se întrerupe pe o distanță de 12 metri, după care se continuă. Acrobatul parcurge în fuga vehiculului cercul, ajunge la locul unde se întrerupe și dus de puterea cen-



Vedere din expoziția din Orăștie.



Delegații statelor din Balcani după încheierea păcii la București au făcut o excursie pe valea Timișului, ca să vadă frumșetele României. Ilustrația noastră arată pe delegați la granița română-ungară, pe șosea.

trifugă, el zboară cu bicicleta sau automobilul deasupra golului, căzând apoi ca fulgerul pe cărarea de fer. Promotorul acestui exercițiu a fost americanul James Smithson din San-Francisco. De la el încoace, nenumărați au fost aceia cari au executat teribilul „looping the loop”. O englezoaică, Mies Kent a inventat un exercițiu inedit. Ea a pus să i se construiască o țevă de tun în care intră și cu ajutorul unui resort puternic eră lansată în aer pe o distanță de 15 metri, după care cădea pe o plasă construită spre a-i amorți căderea.

Este evident, că toate aceste exerciții au o cauză mai puțin nobilă, ca aceea care l'a făcut pe Pégoud să execute cu aeroplanul, la 1000 de metri, sborul morții. Executanții lui „looping the loop” cu automobilul sau bicicleta o fac din simpla dorință de a se îmbogăși. Publicul plătește scump aceste exerciții, care-i procură emoțiuni brutale, dar vii. Cât despre francezul Pégoud, scopul lui a fost altul. În înțelegere cu marele constructor Blériot, el s'a datat la primejdiosul exercițiu în vederea de a îmbunătăși pe cât posibil mersul aviațiunii și a micșora primejdiile piloților aerieni. Cei mai

mulți aviatori morți în aeroplan, au căzut victimă mai ales faptului că aparatul lor a „capotat”, adică a operat în văzduh o întorsătură pe cât de bruscă pe atât de mortală. Aviatorii își perdeau echilibrul și cădeau cu aparatele lor. Ceea ce Pégoud și Blériot își dau silința să înlăture în viitor. Legați solid de postul său cu ajutorul unor bretele de piele, Pégoud, ajuns la 1000 de metri înălțime, și-a întors el însuși brusc aparatul și a zburat pe o distanță de 400 de metri literalmente

cu capul în jos. Apoi cu o liniște uimitoare și cu o precizie matematică, el a manevrat în așa fel, ca să redea aeroplanului său pozițiunea normală. Vă închipuiți de cât sânge rece are nevoie cineva, când încearcă pentru întâia oară un exercițiu așa de fantastic. Pégoud și-a repetat operațiunea de mai multeori, iar rezultatul exercițiilor lui, l'a comunicat lui Blériot și camarazilor săi aviatori. El le-a explicat cum trebuie să procedeze în cazul când aparatul lor ar execută în atmosferă un „capotagiu” brusc. De acum înainte, piloții aerieni vor eși teferi din ceea ce fusese considerat până acuma ca un accident mortal.

Glorie dar, francezului Pégoud. Îndrăzneala și spiritul lui de sacrificiu sunt, după cum vedem, de o esență mai nobilă ca îndrăzneala acelora cari execută „looping the loop” în sălile de spectacole. De pe acum, aviatorul francez a găsit imitatori. Rusul Nestoroff a executat și el, acum șase zile, exercițiul care l'a făcut pe Pégoud așa de popular în lumea aviațiunii. Întocmai ca și colegul său francez, aviatorul rus a reușit pe deplin în exercițiul său. Încurând, toți aviatorii vor fi stăpâni pe acest „looping” al văzduhului. Și accidentele mortale se vor împușină.

□ □ □



Frumseți albaneze.



DUMA

ICAR

— ÎN AMINTIREA LUI VLAICU —

AL. CIURA

Când Dedal a înțeles, că nu mai poate trăi sub stăpânirea de fer a lui Minos, și-a făurit aripi, fixându-le de umeri, cu ceară moale. După câteva încercări, a plecat cu fiul său Icar, luându-și drumul peste întinderea nemărginită a apelor. Bătrânul plutea liniștit în văzduh, urmărind cu multă grijă zbenguielile copilului, ce se avântă când spre razele aprinse ale soarelui, când se coborâ, cu aripile strânse, spintecând văzduhul, până aproape de valurile mării. „Ia seama, dragul fatii — îi zicea el, muștrându-l cu blândeță, — nu e bine să te apropii prea mult de soare, căci razele vor topi ceara, cu care ți-am fixat aripile; nu te coborî nici prea jos, căci aburii valurilor îți vor îngreună penele... Rămâi în calea mijlocie”.

Dar Icar n'a ascultat de povețele minunate ale bătrânului, ci s'a apropiat, în salturi tot mai îndrăznețe, de soare.

Ce frumos* eră soarele!

Cum îl chemau razele aurii, cu restrângeri de curcubeie!

Și sângele îi zvâcnea fierbinte și neastâmpărat, în dorul de a se apropia tot mai mult de acest izvor al luminii!

Zadarnice erau povețele cuminți ale bătrânului; tânărul se avântă, în rotiri tot mai triumfale, în slavă. El n'a simțit, cum ceara începe să se topească, prelingându-se încet-încet, până s'a pomenit, că aripile i se desprind, și el își agită brațele goale în aer.

S'a prăbușit atunci, ca un meteor, spintecând văzduhul și afundându-se în mare!

* * *

Neamul nostru nenorocit, a avut și el un Icar, ce a sfidat cu îndrăzneală de erou, frământările văzduhului, înstăpânindu-se peste ele.

S'a ridicat din obscuritatea unui sat până în slavă — și de acolo a împrăștiat cu amândouă mâinile

asupra noastră, cele mai strălucite raze din apoteoză, ce o smulsese cerului, ca un al doilea Prometheus.

În ploaia acestor raze, asvârlite din gloria ce și-o eluptase, numele lui străluceă cu litere de pară — și neamul întreg se cutremură de un fior sfânt, întrezărind jinta ideală spre care îl chemă genialul lui fiu.

Cine ar putea să adune într'un mănunchiu bogăția de vise, ce s'au zbatut sub această frunte genială!

Ele erau cu atât mai impetuoase, cu cât piedicile se adunau tot mai dușmănoase, să le strivească încă din germene; erau cu atât mai sfidătoare, cu cât îndrăznețul visător eră pe deplin *convins*, că visul lui nu e o utopie.

S'a pus atunci pe studiu, muncind din greu, în-măgăzinându-și comori de cunoștințe.

Și sub tavanul căsuței modeste din Bințiș, visul glorios își astrângea tot mai mult aripile, căci încăperea prea eră de tot strâmtă.

* * *

A venit apoi vremea, ca aripile aceste să se destindă într'o rotire mândră, ca aceea a unui vultur tânăr, odraslă a falnicei acvile, ce stăpâneă pe vremuri jumătate de lume!...

Dar cine ar putea să măsoare distanța dela cea dintâi licărire a visului, — dela cele dintâi lemne cioplite cu mâna — până la rotirea triumfală de-asupra Câmpului Libertății, în uraganul aclamărilor delirante al miilor de oameni, ce plângeau și râdeau, îmbețați de atâta triumf?

Cine își poate da seama, de îndoielile, ce tulbură atât de adese, chiar mințile cele mai clare? Cine nu cunoaște zimbetul de îndoială al lumii, ce nu se obicinuește așa de lesne cu gânduri mai avansate? Și cine nu știe, cât de greu poate răzbate până sus, odrasla unui țaran din Ardeal, chiar purtând pe frunte pecetea genialității?

Sunt atâtea intrigi mari și mărunțele, atâtea ocazii de a zădărnici munca unui om cinstit, ce nu cunoaște șurubăriile reclamei și ale lingușirii, încât numai o voință de fier poate răzbate la liman, din acest labirint.

Și oamenii de geniu, conștii de valoarea ce o reprezintă, au și voință de fier.

* * *

Acum că ni s'a prăbușit fără veste, cea mai curată glorie, ce a dat-o vr'odată Ardealul neamului românesc și omenirii — nu putem nici plânge; lovitura a fost așa de năpraznică, încât ne-a curmat deadrep-tul orice judecată.

Va trebui vreme îndelungată, să ne venim în ori, cumpănind cu judecata limpede, *năpasta* grozavă, ce a dat peste noi.

Azi cețim jurnalele și depeșile, cu ochii tulburi, cu mintea rătăcită, de această catastrofă, pe care — nu mai acum ne dăm seama cu adevărat — o întrevădeam.

De câte ori nu ne-am zis, cel puțin în gândul nostru: „Pentru ce mai zboară Vlaicu? Ne-am convins pe deplin de genialitatea invenției. Să zboare alții; să zboare piloții... piloți avem sute și mii, dar Vlaicu e unul...”

Gândul acesta ne-a cutremurat pe toți — și totuși l'am lăsat să zboare înainte, — și fara românească a vărsal sute de mii de lei, comandând aeroplane dela străini...

* * *



Visul lui Vlaicu... Frumosul lui vis de-a trece Carpații, — zugrăvit pe ilustrate făcute la București îndată după nenorocita lui cădere.

Nu e însă vreme pentru recriminări zadarnice.

Vlaicu a murit, pecetluind cu sângele lui tinăr *credința* în izbânda idealului, ce-l călăuzia.

Ziarele spun, că ilustrul mort avea o expresie așa de liniștită: părea că doarme, zimbînd în alintarea unui vis de vrajă.

În zimbetul lui supra-pământean, el pare a ne spune, cu cea din urmă sforțare a vieții:

— Nu plângeți, prietinelor, căci lacrimile sunt pentru femei și copii! Lacrimile sunt zadarnice și stupide. Acum, că am trecut peste limita Morții, ce mi-a stat întotdeauna alături, când spintecam văzduhul, luându-mă la întrecere cu vulturii... acum înțeleg, că Moartea e un lucru așa de ușor... O prăbușire de o clipă — nici n'am avut măcar vremea să învăț cărma — și totul s'a isprăvit... În clipa următoare priviam, ca un străin la resturile mașinii și la acele ale mele — și, trebuie să vă declar, că am rămas destul de mulțumit cu ravagiile, ce au îndurat biete mele osăminte! Puteau fi expuse, cu destul decor, și pe catafalc, unde mă așteptau decorații, dicții chilometrice — și funerarii princiare.

Mă împrietenisem cu Moartea și, după cum văd, s'a ținut și ea de vorbă. Când am simțit coasa ei șuerând de-asupra-mi, nici n'am clipit din gene și i-am spus: „Prea bine, ne răluim! Mai puteai să mai aștepti ceva, dar dacă afli, că afacerea e urgentă, achi-tăm — și gata! Nu uită însă, că eu sunt biruitorul, și că gestul tău pripit contribuie, o mână de lauri mai mult, la gl'oria mea de nemuritor...”

Ilustrul mort grăește adevărul.

Eroii adevărași, nu mor *între perne*, vaietându-se ani de-alungul, milogindu-se, în luptă cu moartea.

Ei se prăvălesc ca un brad uriaș izbit de trăznet, înfiorând prăpastia în rostogolire; ei se frâng și se sfărâmă în fândări, dar *nu se pleacă* și nu se dau îndărăt, rămânând întotdeauna, cu ochii așintii spre culmea ideală!

Se prăbușesc adese — ei își dau seama, că vieța lor aparține neamului și omenirii — dar picăturile de sânge, ce brăzdează locul martiriului sunt tot atâtea sămânțe, ce vor aduce roade din belșug.

Vor veni alții și alții — probabil cu întârzieri mari — dar *vor veni* cu siguranță, căci sângele martirilor n'a curs niciodată degeaba.

Sângele lor sfânt indică drumul spre muncă și izbândă; iar mormântul lor se preschimbă în altar de închinare, unde ei au adus cea dintâi și cea mai înaltă jertfă, ce se poate oferi: *vieța!*



PESTE HOTAR...

— AMINTIRI DIN TABĂRĂ —

G. VLĂDESCU-ALBEȘTI

Cornistul sună părăsirea garnizoanei! Un fior trece prin sufletele noastre și o adiere caldă isbește în obraji înbujoarați. Zorile sărută pământul umed de rouă și o geană roșiatică se reșfrânge, molatică pe coama dealului.

Corniștii sună înainte...

Șiraguri de oameni, pornesc în pas cadențat, pe șoseaua ce se îndoaie, alunecând pe dealurile dobrogene.

Bătrâni, femei și copii dau binețe, celor ce pleacă peste hotare...

„Să veniți cu bine, copii“.

„Dumnezeu să vă aibă de grijă...“

Lacrimile, ce se cerneau prin genele, mamelor, licăreau și mai viu în sufletele noastre, și avântul nebun al războiului prindea aripi...

„La Sofia“, strigau camarazii...

„Să ne vedem sănătoși în Varna...“

Arșița soarelui și pulberea de pe șosea ne sorbia din umeri... Nu șovăiam, mergeam înainte, și glumele se țineau lanț, alături de cântece dornice.

Foaie verde de mohor,
Na, na, na dorule na...
Are maica un fecior
Na, na, na, dorule na...
A plecat spre Megidia
Trece Dunărea 'n Sofia...

„Zi măi camarade, zi că-mi plesnește opinca de necaz...“

Aoleo de am să mor,
Să n'aibă măicuța dor,
Am să mor cu șapte'n mâni,
Șapte câini, șapte streini...

Răsună valea de cântece și chiote, și cei cari eram necăjiți și oboșiți de greul drumului, răsuflam mai ușor sub freamătul de glume.

Sub seară, se înșirau pe coama dealului, la marginea vrunii sat, corturile în linie dreaptă. Uitam că mergeam la război, prinși de povestirile fără sfârșit ale camarazilor, ne lăsam pradă acestor tovarăși nespuse de glumeți.

„Unde mergem, măi frate?“

— La Constanța, băeți.

— Nu-i adevărat, mergem spre Predeal.

— La țața Sofia“, strigau cei din cort și râsul lor argintiu, sunător, supără adesea pe domnul căpitan care da poruncă de culcare.

* * *

În zare, pe drumul ce trece șerpuiind printre păduri, sus pe muchea dealului, se desprinde, abia, abia, coperișul de țigla a unei case. Pereți albi înfășurați în iederă verde, răsar mai clar în fața ochilor.

„Ura copii, trecem vama“, și domnul căpitan purtând cravașa, arată în lungul graniței...

Soldații svârli capelele în sus, dau busna peste casa scundă, cu pereții cârpiți și murdari, și în pervazul de sus al ușei, anină tricolorul românesc...

E vama bulgărească. O casă, fără nici o împrejmuire, pustie și lăsată în voia lui Dumnezeu!

„Ești a noastră, cumătră“, îi spuneau flăcăii căminului pustiu...

„Ce bragagiu, o fi stat aici măi fraților...“

— Vr'un alvițar fără parale, măi vere“.

Dela vamă, trecem pe pământul bulgăresc, și în obraji noștri începuse, să apară o dogoreală caldă, și un neastâmpăr ne cuprinse sufletele. Voiam să ne măsurăm mai îngrabă puterile, înainte ca marșurile lungi, să ne fure cu șiretenie din forțe...

Înainte noastră, sub poale de deal, pe o pantă, care alunecă ușor, se ivește un sat mic, cu împrejurii de gunoi și mărcini. Case scunde, urâte, așezate fără nici un gust, lipsite de lumină și adăpost.

Pe dreapta, răsare o casă mai frumoasă. E primăria, pustie și cu ochiurile din ferestre lipite cu hârtie. Pe o placă neagră stă scris: „Ura România, La Sofia băeți, semnat, Vasile Nicolae, brigadier la 6 călărași“.

La răspuntea drumului, copii goi, cu fesuri roșii, alături de Turci, strigau ura, ura, întinzând apă și pâine.

„Unde, bre“, întrebă câte unul, într'o românească stricăță.

„La Sofia“, îi răspundeau flăcăii noștri.

„Ha, bre. Ha, bre. Alah, bre...“, bolboroseau în urma noastră Turcii, și bucuria lor eră nespuse de mare. Ne duceam să rupem rușinea ce se pogorise asupra neamului lor; duceam cu puterea noastră, nădejdea lor de mai bine, și gândul că steaua lor a răsărit iarăși.

Pe la umbra caselor, sub dedesupturi de paie, apăreau ca umbrele, chipuri de femei, cadâne înfășurate.

„Ce au lighioanele astea, de fug de noi?“

— Sunt bolnave de falcarniță, domn sergent...“

La o fântână un camarad, a ridicat pe nesimțite vâlul dela o turcoaică, și în tăria lezei, ce o stăpânea, i-a smuls vâlul, și a rupt'o la fugă pe poteca, ce duce la sat...

„Ptui, mână-te-ar svârcolaci, sgripturoaico.“

— A dracului nație, măi fraților.

— Fuge de noi, ca de lup...“

— N'aș stă cu oblojitele astea în casă, să-mi dea și Adrianopolul...“

Pe socoteala camaradului Lemnaru, făceam toți haz, căci tare eră chisnovat. Glumele lui ne aduceau veselie și gândurile noastre dornice, trăiau pentru acele clipe, mai potolite.

Rădeau flăcăii de turcoaiicele înfășurate la cap, care se furișau prin umbra zidurilor, dar hazul lor

eră mai învăpăiat, când zăria în poarta casei sau la fântână, femeile scunde cu priviri sălbatice, ale Bulgarilor. Așa pe furiș de teamă ofițerilor, le întrebau de sănătate.

„Nu mergi cu noi, lelișo?”

— Urât tată ați mai avut“, le spuneă Lemnaru, camaradul nostru răutăcios, și femeile, care nu ne înțelegeau graiul, se alipeau pe nesimțite de zidurile reci ale caselor, puneau ochii în pământ și gândurile lor zburau în calea dragilor, cari mureau făcându-și datoria...

La un popas, un bulgar, cu părul brumat pe la tâmple, se apropie mândru de noi, și ne întrebă într-o românească curată:

„Încotro, voinici?”

— La Sofia, ciorbagic?”

— N'ai grijă mă, suntem frați“, și 'n ochii bulgarului năvăleă ura ascunsă a omului, care vede sfărâmându-se în față, un ideal...

„Mulți voinici la voi, bre! Bun comandir, bre...”

— Suntem destui“, îi răspundeau, zâmbind ai noștri, „suntem atâți, cât trebuie, să vă dăm o bătaie bună...”

— Facem pace, bre, n'ai frică tu, la București pace, la Sofia pace, suntem frați, bre”.

* * *

În fața noastră, abia se mai zărește coloana unui regiment de artilerie.

În vale, regimentul se oprește și într-o clipită corturile sunt gata. Un vânt ușor zboară printre corturi, și pe aripele lui se duc atâtea doruri. O liniște ca de altar cuprinde întreaga tabără. Beteala de argint a lunei, își scutură poleiul pe frunțile arse de soare...

Unul a tresărit din somn, chemându-și soția. Un zâmbet de copil s'a pogorît încetișor ca o picătură de rouă, a atins pleoapele și le-a deschis...

„Am visat pe maica, vere!...”

— Și eu copilul!...”

Pleoapele obosite cad și noaptea cuprinde sub aripele ei, sufletele luptătorilor de mâine.

Sus pe deal sentinela, veghiază...

Cetiți

„Alte Vremuri“

un volum de peste 300 pagini, cuprinzând nuvele foarte îngrijite și ca cuprins și ca limbă literară, de *Gheorghe Stoica*, ieșit de sub tipar zilele astea. Prețul 2 coroane și 20 fileri de porto. A se cere la **Librăria S. Bornemisa în Orăștie.**

Înviere

— După Emanuel von Geibel —

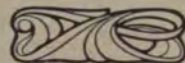
*Când ți-a murit un suflet iubit pe astă lume,
Să-ți porți durerea mută prin locuri tănuite,
Ca liniștea în suflet cucernic să pogoare,—
Pe mare, în pădure, potece părăsite.*

*Atunci curând simți-vei, că cel ce doarne 'n groapă,
În inima-ți tresare la o viață nouă;
În aer și în umbră îl simți mereu aproape
Și pace-adâncă naște a lacrimilor rouă.*

*Cât de frumos e mortul, ce-acuma te 'nsoțește!
Strein de chinuri, chipu-i scaldat e în lumină:
Și-i mai fidel, căci vecinic el nu te părăsește.*

*Sunt Paști și pentru inimi, când piatra plumburie,
Sub care-am pus cenușa, în laturi se prăvale,
Și ce iubești tu vecinic, e-al tău pentru vecie!*

LIVIU MARIAN;



CEASORNICUL

GEORGES COURTELINE

Cabinetul comisarului. —

Comisarul, Breloc.

O voce: (de atară) Domnule comisar!

Comisarul: (la biroul său) Ce dorești?

Vocea: O audiență, o scurtă audiență.

Comisarul: Scurtă de tot?

Vocea: De un minut.

Comisarul: Nu mai mult?

Vocea: Nu mai mult.

Comisarul: În acest caz...

(Deschide ușa. Pe pragul ei apare d. Breloc, care intră, își scoate pălăria, și înaintează până în mijlocul încăperii).

Comisarul: (așezându-se) Binevoește a te explica.

Breloc: Domnule comisar, lucrul e simplu. Vin să depun în mâinile d-tră un ceasornic, pe care l'am găsit azi noapte în colțul bulevardului Saint-Michel cu strada Monsieur-le-Prince.

Comisarul: Un ceasornic?

Breloc: Un ceasornic.

Comisarul: Să-l vedem.

Breloc: Iată-l.

(Scoate din buzunarul jiletcii un ceasornic și-l emite comisarului care-l cercetează îndelung. Însfârșit):

Comisarul: Este un ceasornic, într'adevăr.

Breloc: O! să nici nu vă 'ndoiți de asta.

Comisarul: Îți mulțumesc.

(Se apleacă, deschide sertarul biroului și închide într'nsul ceasornicul lui Breloc.)

Breloc: Pot să mă retrag?

Comisarul: (oprindu-l cu gestul) Încă nu.

Breloc: Sunt cam grăbit.

Comisarul: Regret.

Breloc: Mă așteaptă cineva.

Comisarul: (sec) Să mai aștepte.

Breloc: (cu oarecare mirare) Așa?

Comisarul: Da.

Breloc: Dar...

Comisarul: Destul. Un moment. Nu-ți inchipuești, cred, că voi lua ceasornicul din mâna d-tale, fără să-mi spui cum ai ajuns la el.

Breloc: Am avut onoarea să vă explic adineaurea, că l-am găsit azi noapte în colțul străzii Monsieur-le-Prince cu bulevardul Saint-Michel!

Comisarul: Înțeleg bine; dar unde?

Breloc: Unde? Pe jos.

Comisarul: Pe trotuar?

Breloc: Pe trotuar.

Comisarul: (bănuitor) Asta îmi pare extraordinar. Trotuarul nu e un loc de pus ceasornice.

Breloc: Dați-mi voe să vă remarc...

Comisarul: Te dispensez de orice remarcă. Am pretențiunea de a-mi cunoaște meseria. În loc să-mi dai sfaturi, dă-mi mai bine starea d-tale civilă.

Breloc: (cu un început de nerăbdare în glas) Mă numesc Breloc (Jean-Eustache). Sunt născut la Pontoise, la 29 Decembrie 1861, din Pierre-Timoléon-Alphonse-Jean-Jacques-Alfred-Oscar-Breloc și din Celeste Mouchérol, soția sa.

Comisarul: Unde locuiești?

Breloc: Strada Petrelle, 47, în catul întâi.

Comisarul: (după ce a luat notă) Cari sunt resursele d-tale?

Breloc: (care se încălzește din ce în ce mai mult) Am douăzeci și cinci de mii de franci venit, o moșioară în Tamaine, o pădure de vânătoare în Beance, șase câni, trei pisici, o măgăriță, unsprezece iepuri de casă și un purcel de India.

Comisarul: Îmi ajunge. La câte ore ai găsit ceasornicul?

Breloc: La trei din noapte.

Comisarul: (ironic) Așa de vreme?

Breloc: Întocmai.

Comisarul: Îmi faci impresia de a duce o viață cam ciudată.

Breloc: Duc viața care-mi place.

Comisarul: Se poate; numai că eu, la rândul meu, am dreptul să mă întreb, cam ce ai putut face la ceasurile trei din noapte în colțul străzii Monsieur-le-Prince, d-ta, care spui că locuiești în strada Petrelle 47.

Breloc: Spun că locuiesc?

Comisarul: Da, spui.

Breloc: Spun, fiindcă așa este.

Comisarul: Ceea ce va trebui dovedit. Până a-

tunci, fă-mi plăcerea de a răspunde cu amabilitate la întrebările pe cari datorita mea mă obligă să ți-le pun. Te întreb ce făceați la o oră așa de înaintată, într'un cartier care nu este al d-tale?

Breloc: Mă întorceam dela iubita mea.

Comisarul: Și cine este iubita d-tale?

Breloc: Asta nu te privește.

Comisarul: Cu mine vorbești?

Breloc: Așa cred.

Comisarul: Ei, dar ia ascultă, flăcăule, te învit să-ți schimbi apucăturile. Îmi vorbești cu un ton pe care nu-l cunosc, contrariu figurei d-tale, care-mi pare cunoscută!

Breloc: Și cum așa?

Comisarul: Da, îmi revine ca o amintire. N'ai fost niciodată condamnat?

Breloc: (stupefiat) Dar d-ta?

Comisarul: (sărind de pe scaun) Ești un neobrăzat.

Breloc: Și d-ta o mică bestie.

Comisarul: Retrage acest cuvânt!

Breloc: Îți bați joc de mine. Mă iei drept un escroc? Și apoi, m'am săturat; mă plictisești cu interogatorul d-tale. Când s'a mai pomenit așa ceva? Găsesc un ceasornic pe stradă; îmi perd vremea ca să-l aduc aci, și iată cum sunt primit! De altfel, bine mi-ai făcut; asta o să mă învețe minte, ca să mai aduc servicii și să mă port ca un om cinstit.

Comisarul: A! așa-mi ești d-ta? Ei bine, așteaptă voinițele, am să-ți bag eu mințile în cap ca să te porți cuviincios cu mine și cu legea pe care o reprezintă. Ce golan, domnule! Dar de unde te cunosc eu? De unde știi eu cine ești? Îmi spui că locuiești în strada Petrelle; nimic nu mi-o dovedește. Îmi spui că te numești Breloc: nu pot fi sigur de aceasta. De altfel, lucrul e simplu: am să-ți arăt eu cine sunt.

(Comisarul dă fuga la ușă, o deschide, face un semn. Apoi se întoarce în încăperea urmat de un agent).

Comisarul: Puneți mâna pe omul ista, și închideți-mi-l la post.

Breloc: Ei, asta e culmea!

Agentul: Înainte! ...arș! La post! La post! Și fără împotrivire.

Breloc: (dus aproape cu forța) Ah! Unde dă Dumnezeu să mai găsească unul, unde dă Dumnezeu să mai găsească un ceasornic, și a-ți vedeă dacă vi l-aș mai aduce!.. (Dispare în dosul ușei târât de agent).

Citiți splendidul roman „Misterul poetului“ de Antonio Fogazzaro.

Editura: „Librăriei S. Bornemisa“,

Orăștie. — Prețul 2 coroane, franco.

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

— 4 —

Aceeaş zi.

E foarte bizar, cum s'a asociat în mintea mea familia Coccoz cu clericul Jean Toutmoillé.

— Tereso, zisei aruncându-mă în fotel, spune-mi, sănătos e micul Coccoz, crescutu-i-au dinţii? şi dă-mi pantofii.

— Trebuie să-i fi crescut, domnule, îmi răspunse Teresa, dar de văzut nu i i-am văzut. Căci în cea dintâi zi frumoasă de primăvară s'a făcut nevăzută mamăsa cu el, lăsându-şi în pod tot calabalăcul. În urma ei s'au găsit treizeci şi opt de borcane de pomadă, goale. Asta întrece orice închipuire. În vremea din urmă primă şi vizite şi vă închipuiţi dumneavoastră, că nu se va fi dus tocmai la mănăstire. Nepoata portăresei spune c'a văzut-o în trăsura pe bulevarde. V'am spus eu, c'o să sfârşiască rău.

— Tereso, răspunsei eu, femeia asta n'a sfârşit nici rău, nici bine. Aşteaptă-i sfârşitul vieţii, ca s'o poți judeca. Şi bagă de seamă, nu grăi prea multe la portăreasa. Doamna Coccoz, pe care am zărit-o odată pe trepte, mi-a părut că-şi iubeşte foarte mult copilul. De iubirea asta trebuie să ținem seamă.

— Că, domnule, nici o lipsă nu duceă mititelul. N'ai fi găsit în întreg cartierul un copil mai bine hrănit, mai grijit şi mai înflorit decât el. Mamăsa în fiecare zi lăsată de Dumnezeu, îi pune pesteleuţa albă; şi-i cântă de dimineaţa până sara, de îl face mereu, să rădă.

— Tereso, un poet a zis: „Copilul, care n'a zimit de loc mamei sale, nu-i vrednic nici de masa zeilor, nici de patul zeitelor“.

8 Iulie 1852.

Aflând, că la capela Fecioarei din Saint-Germain-des-Prés, se face pardoseală nouă, mă dusei acolo, cu nădejdea, că poate voi găsi ceva inscripţii puse la o parte de salahari. Şi nu m'am înşelat. Arhitectul îmi arată o lespede, pe care o aşezaseră cu spatele de părete. Îngenunchiai, ca să descifrez inscripţia săpată în piatră şi cetii cu glasul de jumătate, în umbra vechei apside, aceste cuvinte, cari făcură, să-mi tresalte inima de bucurie:

*Cy gist Jehan Toutmoillé, moyne de ceste église, qui fist mettre en argent le menton de saint Vincent et de saint Amant et le pié des Innocens; qui toujours en son vivant fut preud'homme et vayllant. Priez pour l'âme de lui.**

* În limba franceză medievală.

Aici odihneşte Jean Toutmoillé, călugăr la biserica aceasta, care făcū să fie îmbrăcată în argint biserica sfântului Vincent şi a sfântului Amant şi un picior al nevinovaţilor; care toldeauna a fost în viaţă om înţelept şi vajnic. Rugaţi-vă pentru sufletul lui.

Ştersei cu batista praful, care acopereă lespedeă funerară; aş fi vrut s'o sărut.

— E el; Jean Toutmoillé, zisei plin de bucurie.

Şi din înaltul boltiturilor numele acesta mi se prăbuşi pe cap cu un vuet, de par'că s'ar fi sfărmat.

Faţa gravă şi mută a servitorului, pe care-l văzui înaintând spre mine, mă făcū să-mi fie ruşine de entuziasmul meu şi o luai la fugă printre două mătăhuze, pe cari mi le încrucişară pe piept doi cloţani de biserică, prinşi la întrecere.

Eră Jean Toutmoillé al meu! Nici o îndoială! Tăducătorul *Legendei de aur*, autorul vieţilor sfinţilor Germain, Vincent, Ferréol, Ferrution şi Droctovée, trebuia să fie, după cât gândeam eu, un călugăr dela Saint-Germain-des-Prés. Şi ce călugăr bun, cucernic şi darnic. A pus să-i făuriască o bărbie de argint, un cap de argint şi un picior de argint, ca să fie înfăşurate într'o haină, ce nu se mai strică, aceste moaşte preţioase! Dar puteă-voi cunoaşte eu vreodată opera lui, să descoperirea aceasta nouă numai o să-mi mărească regretele?

20 August 1859.

„Eu, care plac unora şi care-i încerc pe toţi, bucuria celor buni şi spaima celor răi; eu care fac şi distrug rătăcirea, îmi desfăşur acum aripile. Şi iertaţi că în ztorul meu năvalnic, trec peste ani întregi“.

Cine grăeşte așa? Un bătrân pe care-l cunosc foarte bine. E Timpul.

Shakespeare, după sfârşitul actului al treilea din „Poveste de iarnă“ se opreşte, ca să lase micii Perdita vreme, să se îmbogăţească în înţelepciune şi frumseţe, iar când redeschide scena evocă pe bătrânul coşaş, ca să dea seamă privitorilor de îndelungatele zile, cari apăsaseră pe capul gelosului Léontes.

Am făcut şi eu în ziarul acesta ca Shakespeare în comedia sa; am lăsat uitării un interval lung şi fac, după exemplul poetului, să intervină Timpul, să lămuriască omiterea acestor zece ani. De fapt iată zece ani, de când n'am mai scris nici o slovă în caietul acesta, şi vai, nu pot descrie şi eu o Perdita „bogată în frumseţi“, acum, când apuc iarăş peana în mână. Tinereţa şi frumseţa sunt tovarăşele cele mai credincioase ale poetilor. Pe noi, ceştialaţi, ne cercetează abia o primăvară fantomele acestea minunate. Noi nu le ştim prinde. Dacă, prin un capriciu oarecare, s'ar încumetă umbra unei Perdite să treacă prin creierul meu, ar înăbuşi-o grămadă de pergamente zbârcite, care e într'insul. Ferice de poezi! Părul lor alb nu sperie deloc marile umbre plutitoare, ca Elena, Francesca, Julieta, Iulia şi Dorotea. Nasul lui Sylvestre Bonnard însă ar

pune singur pe fugă întreg roiul acesta de ibovnice renumite.

Cu toate acestea am simțit și eu frumsețea, ca ori care altul; am simțit și eu farmecul acesta misterios, pe care l'a împărsiat natura în toate formele însuflețite; lutul viu mi-a dat și mie fiorul, care te face îndrăgostit și poet. Dar n'am știut nici iubi, nici cânta. În sufletul meu, tixit de pergamente și de formule bătrânești, regăsesc, ca o miniatură într'un pod, o față luminoasă cu doi ochi, ca două viorele...

Prietine Bonnard, tu ești un nebun bătrân. Ce-tește catalogul acesta, pe care ți l'a trimis azi dimineața un librar din Florența. E un catalog de manuscrise și făgăduște descrierea câtorva bucăți însemnate, păstrate pe la bibliofili de prin Italia și Sicilia. Asta-ți place și ți se și potrivește mai bine.

Cetesc, și scot un țipet! Hamilcar, care cu vârsta s'a făcut așa de grav, încât mă sperie, se uită la mine muștrător și par'că mă întreabă, că este odihnă în lumea asta? căci nici lângă mine n'o poate gustă, care-s tot așa de bătrân, ca și dânsul.

În bucuria descoperirii mele, am nevoe de o ființă, căreia să mă pot destăinui; mă adresez deci liniștitului Hamilcar, cu toată efusia unui om fericit:

— Nu, Hamilcar, nu este odihnă în lumea asta. Liniștea pe care-o nădăjduști tu e incompatibilă cu munca vieții. Și cine-ți spune că suntem bătrâni? Ascultă ce stă scris în catalogul acesta, și spune-mi apoi, so-sit-a vremea odihnii.

„*Legenda de aur de Iacob de Voragine; traducere franceză din veacul XIV, făcută de clericul Jean Toutmouillé.*”

„Manuscris superb, împodobit cu două miniaturi executate admirabil și într'o desăvârșită stare de conservare, înfățișând una: curățirea Fecioarei, cealaltă încoronarea Proserpinei.

„La sfârșitul *Legendei de aur* se află legendele sfinților Ferréol, Ferrution, Germain și Droctovée, xxviii pagini, și Îngroparea miraculoasă a sfântului Germain d'Auxerre, xij pagini.

„Acest manuscris prețios, care face parte din colecția lui Sir Thomas Raleigh, e păstrat astăzi în cabinetul domnului Michel-Angelo Polizzi, din Girgenti“.

— Auzi, Hamilcar! Manuscrisul lui Jean Toutmouillé e în Sicilia, la Michel-Angelo Polizzi. Numai de-ar iubi omul acesta savanții! Stai, să-i scriu.

Ceea ce și făcui îndată. În scrisoare, îl rugam pe domnul Polizzi să-mi încredințeze textul clericului Toutmouillé, spunându-i și în temeiul căror titluri îndrăznesc să mă cred vrednic de favoarea asta. Îi pusei în aceeași vreme la îndemână câteva texte inedite, cari erau în stăpânirea mea, și cari nu erau lipsite de interes. Îl rugai să binevoiască a-mi răspunde cât de curând, și-mi înșirai, sub iscălitură, toate titlurile onorifice.

— Domnule! domnule! unde alergați așa? strigă

în urma mea Teresa, sărind tot câte patru trepte, ca să mă ajungă și să-mi dea pălăria.

— Mă duc să pun scrisoarea asta la postă, Tereso.

— Doamne sfinte, dar cum poate cineva fugi așa, cu capul gol, ca un nebun?

— Sunt nebun, Tereso. Dar cine nu-i nebun? Dă-mi iute pălăria!

— Și mânușile, domnule, și ploierul!

Eram jos, la capătul scării, și tot o mai auziam strigând și gemând.

10 Octomvrie 1859.

Nu-mi mai puteam înfrână nerăbdarea, așa eram de agitat așteptând răspunsul domnului Michel-Angelo Polizzi. Nu mai aveam stare; mișcările îmi deveniră nervoase; deshideam și închideam cărțile cu un zgomot asurzitor. Ba într'o zi mi se întâmplă să trântesc cu cotul un tom de *Moreri*. Hamilcar, care se lingeă, se opri deodată, și cu brânca încă pe ureche, se uită năcăjit la mine. La vieța asta zgomotoasă trebuia să s'aștepte el sub coperișul meu? Oare nu ne înțeleserăm noi tacit, să ducem o vieță pacinică? Am călcat învoiala.

Sărmane Hamilcar, îi răspunsei, sunt prada unei patimi nebune, care mă arde și m'alungă. Patimile sunt dușmanele odihnei, adevărat; dar fără ele n'ar fi în lumea asta nici industrie și nici artă. Fiecare ar pircoti în pielea goală pe câte o grămadă de gunoi, și tu n'ai dormi întreagă ziua pe perna de mătase, în cetatea cărților.

Nu expusei lui Hamilcar mai departe teoria patimilor, căci îmi aduse Teresa o scrisoare. Eră timbrată din Neapol și zicea:

„Ilustrisime domnule!

„De fapt sunt în stăpânirea incomparabilului manuscris al „*Legendei de aur*“, care n'a scăpat pătrunzătoarei dumneavoastre atenții. Motive însemnate se împotrivesc imperios și tiranic rugării ce mi-ați făcut.

Nu mă pot despărți de manuscris nici măcar pentru o zi, nici măcar pentru o minută. Va fi o bucurie și o glorie pentru mine, de a vi-l putea pune la îndemână în umila mea căscioară din Girgenti, care va fi înfrumusețată și iluminată prin prezența dumneavoastră. În nerăbdătoarea nădejde a venirii dumneavoastră, rămân, domnule academician, umilul și devotatul dumneavoastră servitor

Michel-Angelo Polizzi,
negustor de vinuri
și archeolog în Girgenti, Sicilia.“

Ei bine, o să plec în Sicilia.

Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem!

— urmează —



Cărți primite la Redacție:

Dr. I. Broșu: Nuvele, trad. din Oscar Wilde. — Editura Librăriei I. Ciurcu. Prețul 50 bani.

□ □ □

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT

A. T. Poezia dvoastră are sentimente frumoase, dar ca versificație lasă de dorit.

I. M. În C. Nu-i nici schiță, nici nuvelă, nici articol, nici poemă în proză și nici meditație poetică. E ceva aparte, o izbucnire a sufletului d-tale, căreia însă nu ai reușit să-i dai destul farmec pentruca s'o putem publica, deși prin asta nu voim să spunem, că-i nepublicabilă. Nouă însă nu ne place, dar în alt loc poate să vi-o publice. Cercați!

Trei cărți literare noi.

1. *Gheorghe Stoica*: „ALTE VREMURI”. Prețul 2 cor. În acest volum, care este al treilea în „Biblioteca scriitorilor dela noi”, ce apare sub auspiciile Asociațiunii, se zugrăvesc înduioșătoare scene într-o limbă frumoasă și curată românească. Volumul are peste 300 de pagini și e deopotrivă de interesant dela început până la sfârșit.

2. *Stefan Lázár* — *Al. Ciura*: „FLOAREA BETULIEI”. Prețul cor. 180. Un splendid roman din epoca asiro-babiloniană zugrăvind stășietoarea tragedie a femeului Holofern, care pornește să cucerească lumea. Nimeni nu i se poate opune, căci brațul lui dărâmă tot, numai frumoasa și fermecătoarea ovreică: Iuditha — Floarea Betuliei — îl supune cu dragostea sa, ca apoi să-i iaie capul și să-și scape neamul de peire.

3. *Horia P. Petrescu*: „VĂDUVIOARA”. Prețul 1 cor. E la noi în Ardeal întâia colecție de monoloage pe cari diletanții le pot predă cu succes și spre mulțumirea publicului, la serate teatrale. Fiecare monolog e plin de spirit și de vervă și autorul a umplut cu acest volum de monoloage un mare gol în literatura noastră dramatică.

*

Toate aceste trei cărți noi au apărut în editura „Librăriei S. Bornemisa” din Orăștie și se pot procura pentru suma de K. 480.

CĂRȚI LITERARE NOUI

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa” în Orăștie. —

	Cor. fil.
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2—
Al. Ciura: Amintiri	160
I. Dragoslav: Volintiri	180
L. Rebreanu: Frământări	150
V. Effimiu: Poemele singurătății	2—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	180
St. Lázár: Floarea Betuliei, roman	180
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	160
A. Hamat: Noua lege militară	2—
E. Borcia: Versuri flușurate	—60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—60
H. P. Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage	1—
O. Goga: Din umbra zidurilor, poezii	2—
I. Slavici: Mara, roman	2—
G. Flaubert: Salambo, roman trad. de L. Dauș	2—
Virgiliu: Eneida, trad. de Pandelea	250
D. Pătrășcanu, Timotheiu Mucenicul	2—
N. Zaharia: Ce este fericirea	1—
N. Zaharia: Amorul	1—
Rădulescu-Codin: Făt-Frumos, povești	—30
I. Claretie: Drapelul, povestire trad. de Z. Bărbulescu	—30
I. Agârbiceanu: Datoria, nuvele și schițe	—30
I. Rășcanu: Poveștile lui Perrault	—30
Carmen Sylva: Poveștile unei Regine	—30
V. Conta: Încercări de metafizică	—60
M. Maeterlinck: Sora Beatrice. Miracol, 3 acte tr. Minulescu	—30
D. Stern: Bulgaria sângerândă	—60
Honore de Balzac: O afacere întunecoasă	—40
R. Bringer: Spionii lui Napoleon	—80
Wells G. H.: Primiți oameni în Lună	—80
Effimiu V.: În femeștele Stambulului	—40
Onoto Vatana: Priveghitoarea Japoneză	—40
Memoriile lui Napoleon	—80
Anghel C.: Răscoalele din 1907	—80
Domnia și detronarea lui Cuza-Vodă	—80
Eroii Unirii: Jerfa lui C. Negri	—80
Marchiza de Pompadour	—80
Napoleon în Rusia	—80
Don Juan Rege	—80
Crimele teroarei	—80
Lacroix D.: Puiul Vulturului, prelucrată de D. Iacobescu	—80
Dr. G. Stănculescu: Boalele ochilor și îngrijirea lor	—20
Gârboviceanu și Chelariu: Snoave	—20
Eugen Todie: Robii pământului	150
H. Becher Stowe: Coliba lui Moș Toma, roman	—30
Al. Cazaban: Rozica	—30
Ohnet: Jale și bucurie	—30
T. Liviu: Războiul Romanilor cu Hanibal tr. N. Pandele, VIII	—60
Courteline G. — H. P. Petrescu: Învingeri strălucite, piesă	—30
Micul mincinos, comedie în 2 acte, local. de Bujorel	—30
Mirande: Zoe, comedie într'un act	—24
Wilde O.: Nuvele, trad. de Dr. I. Broșu	—50
N. Zaharia: Vieța și opera lui Eminescu	3—

— Pentru porto să se trimită deosebit 10 -30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —